

A szaktárgyi metodikák hivatottak a különböző szaktudományok iskolai megalapozásának, átadásának hatékonyságát biztosítani. Újabban a problémakört tantárgypedagógiának nevezik, ami jobban kifejezi, hogy a neveléstudomány alkalmazásáról van szó. Ugyanakkor a különböző szaktárgyak anyaga és elsajátítási követelményei visszahatnak a pedagógiára, gazdagítják azt. E kölcsönhatás azonban nem mindenkor érvényesül: úgy tűnik, hogy a tantárgypedagógiák részben elkülönültek a pedagógia törzsanyagától, részben pedig túlságosan beleolvadtak abba. *Zsolnay József* a szakmetodika „híd” szerepét vizsgálva jogosan állapítja meg a nevelés elméletével és gyakorlatával összefüggésben, hogy „két kultúra” alakult ki.¹¹ A tantárgypedagógiák megújítása elválaszthatatlan a neveléstudomány fejlődésétől, az oktatási rendszer megújításától.

Úgyancsak erősen elkülönül egymástól az iskoláskorúak és a felnőttek „pedagógiája”, holott a tervszerű, tudatos nevelőmunka igénye mind erősebben bontakozik ki az üzemi szervezetekben is.¹²

A neveléstudomány előtt álló feladatok megoldása s a tudomány immanens fejlődése érdekében egyaránt nélkülözhetetlen a pedagógia különböző fejlettségű ágazatainak összehangolt, egymást inspiráló-gazdagító tevékenysége és a neveléstudomány interdiszciplináris kapcsolatainak erősítése.

AZ MTA PEDAGÓGIAI BIZOTTSÁGÁNAK ÜLÉSEI

Az MTA Pedagógiai Bizottsága 1978. január 27-én ülést tartott és azon megvitatta *Hunyady Györgyné és Vastagh Zoltán* „*A pedagógia interdiszciplináris kapcsolata*” című referátumát. (Szövegét az előző oldalakon közzöltük.)

A hozzászólók a referátumban vázolt összefüggéseket sokoldalúan elemezték, több ponton kiegészítették, elméleti megállapításaikat gyakorlati példákkal gazdagon illusztrálták.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a Bizottságban lezajlott vitát, beszélgetést.

Megerősítést nyert, hogy az interdiszciplinaritás ma korszerű igény, fejlődéstendencia. Más tudományokhoz hasonlóan a neveléstudomány problémáit is csak interdiszciplinárisan közelíthetjük meg. A beszélgetésben a neveléstudomány interdiszciplináris jellegét három összefüggésben elemezték a hozzászólók:

a) A jelenlévők egyetértettek abban, hogy a neveléstudománynak feladata *magába ötvözni* a tárgyára vonatkozó valamennyi lényeges, *más tudományágakban született ismeretet*. Így kell tennie akkor is, ha olyan tudományos elméleti tételeket vagy módszertani eljárásokat asszimilál, amelyek esetleg megváltoztatják hagyományos belső szerkezetét. A vitában ez a gondolat hangsúlyosabbá vált, és úgy is megfogalmazódott, hogy a neveléstudománynak a lényegéhez tartozik az interdiszciplinaritás, a nevelést – természetből következően – csakis interdiszciplinárisan lehet megközelíteni, vizsgálni. Erre a következtetésre jutott az a hozzászóló is, aki a pedagógiát komplex tudományként jellemezte.

¹¹ *Zsolnay József*: Az iskolai gyakorlatok felsőoktatásdidaktikai ellentmondása. Magyar Pedagógia 1975. 1. szám.

¹² *Erőss László*: Az üzemi demokrácia és az emberi kapcsolatok. Bp. 1977.

A bizottsági ülés sokoldalúan, árnyaltan foglalkozott azokkal az *okokkal*, amelyek magyarázzák az interdiszciplináris neveléstudományi kutatások viszonylagos elmaradottságát. A bizottság tagjai egyetértettek azzal az okfejtéssel, amely párhuzamot vont a természet- és társadalomtudományok közt, és megállapította, hogy a társadalomtudományok számára még nem jelentkezett olyan társadalmi-gazdasági-tudományos kényszer, amely kikerülhetetlenné tette volna az interdiszciplináris kutatások olyan mérvű fejlesztését, mint amelyet a természettudományoktól pl. az űrprogram igényelt. Többen szoltak arról is, hogy a szaktudományokban az interdiszciplinaritás gátja a neveléstudomány (viszonylagos) fejletlensége is, különösképpen differenciálatlanságát hangsúlyozták a hozzászólók. Ezzel összefüggésben merült fel az is, hogy az egyetemi képzésben a centrális neveléstudományi tanszékeknek biztosítaniuk kell a belső differenciálódást; célszerű lenne tanszék-közi összefogással problémaközpontú teameket szervezni. Mindezzel elősegíthető a képzésben, továbbképzésben és a kutatómunkában is a tudományközi együttműködés fokozása. Az országos szintű kutatási programokban ugyancsak szervesen kell megoldani a különböző tudományágak bekapcsolódását, felhasználva a többirányú szakképzettséggel rendelkező (az un. intermediátor) szakembereket is.

Kétségtelenül, a pedagógia tudományközi együttműködésének kibontakozását esetenként nehezíti egyes társadalomtudományok elzárkózása. Gyakran túlzott önállósággal pedagógiai problémák kutatását vállalják magukra; előfordul néha az is, hogy egyes társadalomtudományok feloldani igyekeznek, mintegy „elnyelik” a neveléstudományt saját diszciplinájukban. Ebből a szempontból külön is fontos hangsúlyozni, hogy valamennyi interdiszciplináris kutatásban szükség van egy központi tényezőre, amely a különböző tudományokból releváns ismereteket integrálja, s esetünkben ezt a funkciót a neveléstudománynak kell betöltenie.

b/ A bizottsági ülésen többen érintették az un. *határtudományok* kérdését. Egyetértettek abban, hogy az, ha valamely probléma kutatásában több tudományág érdekelt, s megteremtődnek a szervezett együttműködés feltételei is. Az utóbbi évtizedekben nő a neveléstudományt övező határtudományok jelentősége, illetve új „kötőjeles” tudományok (pl. pedagógiai szociálpszichológia) fejlődnek ki.

c/ A bizottság tagjai közül többen megerősítették az előterjesztést abban, hogy az interdiszciplináris kutatások fejlesztésének egyik feltétele a *neveléstudományon* belüli, pontosabban annak egyes *ágazatai közötti együttműködés* fejlesztése. (Külön is megemlézték a neveléstörténet és a neveléstudomány más területeinek szükséges, de megvalósulatlan kölcsönhatását, illetve a szakmetodikák és az „általános” didaktika egymásra épülésének fontosságát s – szakmetodikák hiányában – szinte lehetetlenségét.) A Bizottság tagjai a pedagógián belüli ágazatok kapcsolatát, kölcsönhatását sürgetve is nagyon jelentősnek tartották az átfogó iskolakísérleteket is, a korszerű tantervelméleti kutatásokat, mert ezek eddig is rákényszerítették a neveléstudományt a tudományközi, intézményközi együttműködésre. Eddigi tapasztalataink arra figyelmeztetnek, hogy a pedagógia belső viszonyainak, struktúrájának állandó tökéletesítése mellett egyre határozottabban közeledjünk a társ- és segédtudományokhoz, problémáink megoldásához még inkább igényeljük és használjuk fel a legkülönbözőbb diszciplinák, illetve azok szakembergárdájának segítségét is.

A megbeszélést áthatotta a tettek, azaz a korszerűen értelmezett kutatások igénylése, sürgetése. A hátráltató tényezők köré rendeződő javaslatok is mind ezt a célt szolgálták.

*

Az MTA Pedagógiai Bizottsága – a Magyar Pedagógiai Társaság közreműködésével – 1977. december 1-én ünnepi emlékülést rendezett az *1777-i Ratio Educationis megjelenésének 200. évfordulója alkalmából*, amelyen a következő előadások hangzottak el: *Kosáry Domonkos*, a történelemtudományok doktora: A Ratio Educationis művelődés-történeti jelentősége; *Ravasz János* ny. főiskolai tanár: A Ratio Educationis és a hazai tantervi törekvések; *Hajdu Lajos*, az állam- és jogtudományok doktora: A tanügyi igazgatás megszervezése és működésének első 15 éve.

ALBIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

Az MTA Pedagógiai Bizottságának *Neveléseméleti Albizottsága* 1977. november 22-én Debrecenben vitaülést rendezett „A szocialista munkaiskola neveléseméleti problémái” címmel. A vitaülésről a *Körkép*-rovatban közlünk részletes beszámolót.

*

Az MTA Pedagógiai Bizottságának *Neveléstörténeti Albizottsága* 1978. február 9-én tartott ülésén meghallgatta és megvitatta *Vág Ottó* „Beszámoló egy belgiumi tanulmányútról” című referátumát.

Az előadó négy belgiumi egyetem (Genti Állami Egyetem, Liège-i Állami Egyetem, Brüsszeli Szabad Egyetem, Leuveni Katolikus Egyetem) neveléstörténeti kutatóhelyeit látogatta meg. A beszámoló bevezetőjében áttekintést adott a belga egyetemek történetéről, majd beszámolt az egyes kutatóhelyeken szerzett tapasztalatokról. Különösen részletesen foglalkozott a Genti Állami Egyetem Neveléstörténeti Intézetének, az ahhoz kapcsolódó Neveléstörténeti Tanulmányi Központnak és kiadványának, a „*Paedagogica Historica*” c. nemzetközi neveléstörténeti folyóiratnak a tevékenységével. Ismertette a másik három egyetemen folyó neveléstörténeti kutatásokat is, s áttekintést adott az egyes egyetemeken folyó neveléstörténeti oktatásról. Befejezésül az előadó levonta a tanulmányút tanulságait.

A beszámoló feletti vitában a hozzászólók kifejezésre juttatták, hogy szervezett lehetőséget kellene találni neveléstörténeti kiadványaink a nemzetközi bibliográfiába történő felvételének elősegítésére; meg kellene szervezni a neveléstörténettel kapcsolatos hazai hírnagy gyűjtését és közreadását; fenn kell tartani a kapcsolatot a *Paedagogica Historica* szerkesztőségével; s lehetőséget kellene keresni egy neveléstörténeti időszakos kiadvány kiadására.

Második napirendi pontként az Albizottság megvitatta ez évi munkatervét. Ennek értelmében az Albizottság 1978 májusában – a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Szakosztályának közreműködésével – kibővített felolvasó ülést tart az első magyar óvoda alapításának 150. évfordulója alkalmából.